

Grażyna Nawrońska, Andrzej Gołębiewski, Leszek Kucharski, Tadeusz Nawroński

Elbląg, Stare Miasto

Informator Archeologiczny : badania 22, 124-125

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**Chmielewskiego. Finansował WKZ w Ciechanowie. Ósmy sezon badań.
Zamek średniowieczny (od początku XIV w.).**

Prace wykopaliskowe koncentrowały się we wnętrzu baszty południowo-zachodniej (kontynuacja badań, podczas których stwierdzono w baszcie istnienie dwóch kondygnacji piwnic), we wschodniej części podzamcza oraz na stoku wzgórza zamkowego w rejonie Domu Dużego.

Rozpoczęto eksplorację dolnej piwnicy baszty, z której nowożytnego zasypiska wydobyto oprócz innych znalezisk duże fragmenty jej zarwanego sklepienia. Eksplorację przerwano mniej więcej w połowie wysokości piwnicy, niemiernie wykonany sondaż, w którym natraflono na belkę podłogową oraz nieliczne ułamki naczyń późnośredniowiecznych, pozwolił na ustalenie pełnej jej wysokości. Wynosi ona 3,7 m, czyli analogicznie jak wysokość piwnicy górnej. Dokończenie prac eksploracyjnych przewidziane jest na rok przyszły.

W wykopie założonym w fosie zamkowej na zewnątrz muru obronnego wschodniej części podzamcza natraflono na fragmenty nowożytnych konstrukcji drewnianych o nierozpoznanej na obecnym etapie badań funkcji. Odsłonięto tu także kamienne umocnienia dna fosy otaczającej zamek.

Badania stoku wzgórza zamkowego pod furta wodną w Domu dużym nie przyniosły niestety spełnienia oczekiwań w postaci rozpoznania pierwotnego poślomu przejazdu w furcie. Został on zniszczony podczas prac remontowych i porządkowych wykonywanych na zamku na początku naszego wieku. Uchwycono natomiast wewnętrzny skraj fosy zamkowej od strony wschodniej oraz potwierdzono wcześniejsze spostrzeżenia o sztucznym nasypowaniu wzgórza zamkowego, którego skłon w badanym rejonie umocniony był płaszczem kamiennym.

Kontynuowano także badania śmietniska kuchennego pod północną ścianą Domu Dużego. Prace te przyniosły kilkanaście tysięcy fragmentów późnośredniowiecznych naczyń glinianych oraz organicznych odpadków kuchennych. Z pozostałych wykopów uzyskano znaleziska nowożytnie w postaci licznych ułamków naczyń glinianych, kafla, stłuczki szklanej, przedmiotów metalowych, kamiennych kul armatnich oraz fragmentów fajek.

Znaleziska i dokumentacja badań znajdują się w Pracowni Archeologiczno-Konserwatorskiej PP PKZ P/Warszawa.

Badania będą kontynuowane.

Elbląg, Stare Miasto

PP Pracownie Konserwacji Zabytków
Pracownia Archeologii Młost
Oddział w Gdańsku

Badania prowadzili mgr mgr Grażyna Nawrońska, Andrzej Gołębski,
Leszek Kucharski pod kierunkiem Tadeusza Nawrońskiego (autor sprawa-
zowania), Finansował WKZ w Elblągu. Dzielący sezon badań. Miasto
średniowieczne i nowożytne (1237 - 1945).

Prowadzono badania w dwóch wykopach o łącznej powierzchni 495 m² oraz przygotowano teren i częściowo wyeksplorowano gruz w następnym wykopie o powierzchni 380 m².

Dwa wykopy o wymiarach 34,5 x 10 m i 10 x 15 m założono w obrębie głównej ulicy Starego Miasta, tj. Stary Rynek. Dłuższy z nich był usytuowany między prezbiteriałną częścią kościoła św. Mikołaja a domniemaną linią zabudowy ratuszowej. Celem badań było uchwycenie kolejnych poziomów ulicy oraz towarzyszącej jej zabudowy, jako, że ulica Stary Rynek pełniła funkcję wydłużonego targu. Jednocześnie istniała możliwość odsłonięcia starszej fazy kościoła św. Mikołaja, relikwów budynków ratuszowych oraz przedproży domów mieszczkańskich.

W odległości 7,30 - 9,60 m na wschód od kościoła św. Mikołaja odkryto relikty dwufazowych ceglano-kamiennych kramów, które otaczały kościół z trzech stron. Zarówno starszy (XVI w.), jak i młodszy (XVIII w.) budynek kramu zajmował tę samą powierzchnię i wraz z odcinkiem kramów wschodnich usytuowany był skośnie do kościoła, ale zgodnie z osiami zabudowy mieszczkańskiej. Kramy o szerokości 6,60 - 7,10 m były dwutraktowe, a główne pomieszczenie znajdowało się od strony kościoła. Od strony ulicy, na niższych poziomach uchwycono relikty dwóch starszych kramów drewnianych (XIV w.), niestety o nieokreślonych wymiarach. Dużym zaskoczeniem było odsłonięcie w obrębie ulicy Stary Rynek kolejnego ceglano-budynku o szerokości 3,70 - 4,10 m wzniesionego zapewne w XV w.

Teren między kościołem św. Mikołaja a kramami zajmował cmentarz. Mimo znacznego przemieszczenia warstw wyróżniono 4 poziomy pochówków szkieletowych w trumnach (łącznie 82 pochówki). Zwraca uwagę łącznie trumien dyblami drewnianymi i technikami cielestskimi bez użycia gwoździ. Charakterystyczny jest też brak wyposażenia w trumnach. Zaledwie w kilku znaleziono buty skorzane, a w dwóch trumienkach dziecięcych znajdowały się rzeźbione łyżeczki i miski drewniane oraz skorupy orzechów laskowych.

Niestety nie uchwycono starszych elementów związanych z kościołem. Zarówno prosto zamknięte prezbiterium, jak i narażona kaplica pochodzą z jednej fazy budowlanej, którą należy datować orientacyjnie na drugą połowę XIV w.

W obrębie ulicy Stary Rynek stwierdzono dwa lub trzy poziomy drewnianej ulicy. Dranice ułożone na okrągłych legarach wyznaczały jej szerokość na 15,00 - 17,50 m, a więc znacznie mniejszą niż dotychczas uważano. Wstępna analiza materiału źródłowego wskazuje na możliwość datowania najstarszej ulicy na przełom XIII/XIV w. Tym samym pochodziliby ona z drugiego rozmierzenia miasta, a wyniki badań poważnie osłabiły hipotezę o możliwości wyznaczenia prostokątnego lub kwadratowego rynku w tej części miasta w XIII w.

Przy kamieniczkach Stary Rynek 56 i 57 stwierdzono ceglane, gotyckie przedproża datowane roboczo na XV w. Były one krótsze od szerokości kamienic, a ich wymiary wynosiły 2 x 3 m. Kolejne fazy przedproży związane są z nowożytnymi przebudowami kamienic w XVII i XIX w.

Po zakończeniu badań w obu wykopach, zdjęto darń i częściowo odgruzowano pomieszczenia w podwórkowych partiach bloku zabudowy położonej między ulicami: Rybacka - Ścieżka Kościelna - Bednarska - Stary Rynek.

Teren ten będzie badany w następnych latach.

**Gdańsk - Oliwa,
st. 2**

**Politechnika Gdańska Wydział Architektury
Katedra Historii i Teorii Architektury**

Badania prowadzili: dr Zofia Hołowińska, mgr Waldemar Klinger, doc. dr Ryszard Massalski i mgr Henryk Paner. Finansowała Politechnika Gdańska. Trzeci sezon badań. Średniowieczny dom opacki (XIII - XV w.).

Kontynuowano badania rozpoczęte w 1987 r. Złożono dalsze cztery wykopy sondażowe (VIII - XI) na pasie terenu rozciągającym się wzdłuż zachodniej ściany średniowiecznego domu opackiego (Stary Pałac Opacki) oraz płyty wykop (XII) w południowej piwnicy tego budynku.

Wykop VIII wysunięty był najbardziej na południe, w pobliżu XVIII-wiecznego Pałacu Opackiego. Stwierdzono tutaj, że spoczywająca na calcu, nawześniejsza na tym terenie warstwa kulturowa narastała od końca XII w. do połowy XIV w., wykonany został wykop pod fundamenty domu opackiego, przy czym był to pierwszy murowany budynek na tym terenie. Ustalono także, że powstał on od początku w znanym obecnie (nie została co prawda jeszcze zlokalizowana jego północna ściana) prostokątnym zarysie.

Wykopy IX i X usytuowano w środku długości zachodniej ściany domu opackiego. Odśrognięto w nich zewnętrzną stronę murów północnej części zespołu kilku niewielkich pomieszczeń piwnicznych, leżących na zewnątrz domu. Ten ostatni fakt nasuwał przypuszczenie, że pomieszczenia te mogły należeć do nieznanego budynku zbudowanego wcześniej. Okazało się jednak, że ich mury dostawione zostały do istniejącego już fundamentu głównego domu, oraz, że wzniesiono je w czasie, gdy poziom terenu znajdował się na wysokości 27, 3 m n. p. m., czyli jeszcze w średniowieczu, na co wskazywał także ich sposób murowania. Najprawdopodobniej piwnice te należały do dobudówki, dostawionej od zachodu do środkowej części domu opackiego.

Wykop XI zlokalizowano w odległości 8,60 m na północ od dalszej północnej elewacji Staro Pałacu, w linii przedłużenia zachodniej ściany domu opackiego. Chodziło o zorientowanie się jak daleko dom ten sięgał pierwotnie na północ. W wykopie wystąpiły wprawdzie w odpowiednim miejscu relikty muru, ale nie miał on cech średniowiecznej murarki. Pierwotnej ściany północnej domu opackiego nie udało się więc umiejscowić, a stwierdzono jedynie, że wyznaczony przez ten dom trakt zabudowy był przedłużany w czasach późniejszych dalej w kierunku północnym.

Niewielki wykop XII, wykonany w posadzce południowej piwnicy domu opackiego (25,33 m n. p. m.), nie wyjaśnił daty budowy piwnicy, ani jej ceglanej posadzki.

Ostatecznie uznano, że wszystkie możliwe do wyjaśnienia metodą wykopaliskową istotne problemy naukowe, związane ze średniowiecznym domem opackim, zostały jednoznacznie wyjaśnione.

Badania zostały zakończone.

**Głogów - Stare Miasto,
Kwartal A-29**

**PP Pracownie Konserwacji Zabytków
Pracownia Archeologiczno-Konserwatorska Oddział we Wrocławiu**

Badania prowadził dr Jerzy Romanow przy współpracy mgr Romualda Piwki. Finansowało Muzeum w Głogowie. Pierwszy sezon badań. Średniowieczna zabudowa południowego bloku przyrynkowego.

W 1988 r. w okresie od 17 lutego do 23 października Pracownia Archeologiczno-Konserwatorska we Wrocławiu prowadziła badania archeologiczno-architektoniczne w Starym Mieście w Głogowie na terenie kwartału A-29. badania prowadzone były w rejonie planowanej zabudowy pierzei południowej kwartału.

Wynikiem badań było rozpoznanie zabudowy 11 budynków średniowiecznych. Mury rozpo-